

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ» В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ

В статті проведено морфологічний аналіз понять «механізм», «економічний механізм», «господарський механізм», «організаційно-економічний механізм», «механізм управління». Запропоновано визначення механізму в контексті управління організаційними змінами.

В статье проведен морфологический анализ понятий «механизм», «экономический механизм», «хозяйственный механизм», «организационно-экономический механизм», «механизм управления». Предложено определение механизма в контексте управления организационными изменениями.

The morphological analysis of the concepts of "mechanism", "economic mechanism", "economic mechanism", "organizational and economic mechanism", "control mechanism" is made in the article. A determination mechanism in the context of the management of organizational change is proposed.

Ключові слова: механізм, економічний механізм, господарський механізм, організаційно-економічний механізм, механізм управління, організаційні зміни.

Ключевые слова: механизм, экономический механизм, хозяйственный механизм, организационно-экономический механизм, механизм управления, организационные изменения.

Keywords: mechanism, economic mechanism, economic mechanism, organizational and economic mechanism, management mechanism, organizational changes.

Вступ. Зовнішнє середовище функціонування підприємства останнім часом відрізняється високою мірою динаміки та невизначеності, що вимагає від керівництва підприємства постійного пошуку ефективних інструментів адаптації до нього. Так як оточення змінюється, підприємство також повинно постійно знаходитися у стані змін, що вимагає розробки відповідної концепції або філософії управління. Управління організаційними змінами знаходиться лише в стадій становлення у вітчизняному науковому середовищі. Натомість в країнах Західної Європи та Америки давно сформувалася відповідна підгалузь економічної науки. Одним із ключових питань формування ефективного управління організаційними змінами є розробка механізму їх впровадження. Саме тому дослідження безпосередньо поняття «механізм» як однієї із найскладніших та найвагоміших категорій економічної науки набуває актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням поняття «механізм» займалися такі закордонні та відчиняння дослідники, як: Т. Альберда, А. Кульман, І. Лукінов, С. Ожегов, О. Онищенко, Б. Пасхавер, О. Радченко, Б. Райзберг; увагу економічному механізму приділяли: В. Амбросов, О. Козлова, А. Коляда, Т. Мареніч, Н. Согомонова, Л. Павлова, М. Хорунжий; дослідженнями господарського механізму займалися: В. Агеев, О. Деревянко, С. Мочерний, Ю. Осипов, В. Щербаков, А. Феоктістов; «організаційно-економічний механізм» був предметом дослідження серед таких авторів, як: М. Віхров, О. Гавриляк, О. Гарафонова, О. Єременко-Григоренко, О. Федорович, Е. Шафієва; «механізм управління» досліджувався такими авторами, як: О. Амосов, І. Булеєв, Р. Дафт, О. Кендюхов, Дж. Лафта, Г. Одінцева, О. Покатаєва, В. Пономаренко та ін.

Методика досліджень. Останнім часом значна увага вітчизняних та закордонних дослідників приділяється поняттю «механізм». В роботах досліджуються велика кількість його видів: «економічний механізм», «господарський механізм», «організаційно-економічний механізм», «фінансовий механізм», «правовий механізм», «механізм управління» тощо. Відношення цих понять є одним із важливих аспектів у дослідженні поняття «механізм». Але одноставне бачення даних понять у науковій літературі відсутнє. Саме тому для авторського визначення дослідимо існуючі підходи до розумінні зазначених категорій.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у формулюванні власного бачення поняття «механізм» на основі узагальнення існуючих теоретичних підходів та визначення його типу відповідно до управління організаційними змінами.

Результати досліджень. Сам термін «механізм» науковцями-економістами був запозичений з технічних наук. Під механізмом (від грецького μηχανή — «машина») зазвичай розглядають сукупність штучних рухомо-сполучених елементів, що здійснюють заданий рух, пристрій (сукупність рухомих ланок або деталей), що передає чи перетворює (відтворює) рух [1], внутрішній устрій, система функціонування чого-небудь, апарат будь-якого виду діяльності [2, с. 245]. З часом до класичного визначення механізму в словниках додалося ще два значення: 1) сукупність станів і процесів, з яких складається будь-яке фізичне, хімічне, фізіологічне, економічне, психологічне явище; 2) система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності [3, с. 2].

О. Радченко свого часу висунув припущення, що механізму як такому мають бути обов'язково притаманні такі ознаки: є продуктом організованої діяльності; має мету або функцію; містить послідовність дій, певний вид руху; передбачає переважно односторонній вплив з чітко визначеним вектором впливу; має суб'єкт і об'єкт; характеризується жорстким взаємозв'язком, усталеністю процесу, правил взаємодії; його функціонування в ідеалі націлене

на автоматизм; його побудова має структурно-функціональний характер; має ознаки відкритої або закритої системи [4, с. 10].

Основоположник впровадження використання поняття «механізм» в економіці А. Кульмана наголошував на існуванні величезного числа механізмів, які, на його думку, є системою елементів (цілей, функцій, методів, організаційної структури і суб'єктів) та об'єктів управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління, що має вхідні посилки і результуючу реакцію [5, с.13–14].

Досить нестандартне бачення «механізму» пропонує А. Чаленко, розглядаючи його як перший елемент процесу, який дозволяє за допомогою «управління» (другого елементу процесу) реалізувати функцію процесу – перетворювати «вхід» в «вихід», що відповідає методології IDEFO [6].

Особливу увагу варто приділити підходу нобелівських лауреатів до бачення механізму. Лео Гурвіц, Роджеру Майерсон і Ерік Маскін отримали цю премію у 2007 р. за «основоположний внесок у теорію економічних механізмів». Згідно з їх уявленнями саме загальне визначення, яке можна застосувати до будь-якої взаємодії між економічними суб'єктами, розглядає таку взаємодію як стратегічну гру і називає «механізмом» саму форму гри. Гра – це опис того, як можуть діяти гравці (економічні суб'єкти) і до чого призведе будь-який набір дій. Інше формулювання, запропоноване Л. Гурвіцем, визначає механізм як взаємодію між суб'єктами і центром, що складається з трьох стадій: кожен суб'єкт в приватному порядку посилає центру повідомлення m_i , центр, отримавши всі повідомлення, обчислює передбачуваний результат: $Y = f(m_1, \dots, m_n)$; центр оголошує результат Y і за необхідності перетворює їх у життя [0].

Враховуючи таку велику розбіжність у баченнях ключового поняття необхідно провести аналіз та узагальнення. Враховуючи, що метою дослідження є розробка поняття «механізму» для подальшого формулювання сутності механізму реалізації організаційних змін, яке передбачає як визначення типу цього механізму так і детермінації його структури, найбільш доцільним вважається проведення морфологічного аналізу. Зауважимо, що для ємного аналізу недостатньо обмежитися виключно самим поняттям «механізм», а необхідно різнобічно розглянути всі механізми, які відносяться до функціонування підприємства: «економічний механізм», «господарський механізм», «організаційно-економічний механізм» та «механізм управління». Саме ці механізми в найбільшій мірі задіяні в проведенні організаційних змін, а отже і співвідносяться з механізмом реалізації організаційних змін.

Морфологічний аналіз передбачає розподілення існуючих визначень на складові. Такими складовими найчастіше виступають: зміст, склад (частини поняття), призначення (функціонування), мета тощо. Фактично складатиме

можуть виступати і інші, але в нашому дослідженні саме ці складові були обрані для аналізу. Результати морфологічного аналізу за змістом та складом понять «механізм» та «економічний механізм» наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Морфологічна декомпозиція досліджуваних понять («механізм» і «економічний механізм») за змістом та складом

Зміст	Склад
«Механізм»	
система	елементів, (цілей, функцій, методів, організаційної структури і суб'єктів) та об'єктів управління;
	методів, форм управління суспільним виробництвом, його складовими;
	ланок;
пристрій	внутрішній устрій, система функціонування чого-небудь, апарат будь-якого виду діяльності;
	сукупність рухомих ланок або деталей;
взаємодія	взаємодія між суб'єктами і центром, що складається з трьох стадій;
форма	специфічна об'єктивна форма прояву виробничих відносин;
«Економічний механізм»	
цілісна система	двох взаємодіючих підсистем – функціональною і що забезпечує;
	цільових, функціональних підсистем і підсистем забезпечення;
	діалектична, економічних важелів і методів;
	інтегрована багаторівнева система форм, методів господарювання;
	економічних стимулів і методів управління;
	елементів та взаємозв'язків між ними;
	взаємозалежне і взаємообумовлене поєднання конкретних економічних регуляторів;
послідовність	важелів, інструментів інституційної системи державного управління, а також інформаційне і законодавчо-нормативне забезпечення;
	станів, процесів;
	дій, певний вид руху, одnobічний вплив;
сукупність елементів	початкове явище, і кінцеві явища, і увесь процес, який відбувається в інтервалі між ними;
	управління, нормування і обліку результатів і витрат, госпрозрахункової відповідальності і матеріального заохочення; організаційного, ресурсного і інформаційного забезпечення;
	планування і прогнозування, організацію громадського процесу, економічне стимулювання, ціноутворення, фінансово-кредитний

	механізм;
	економічних методів, способів, форм, інструментів, важелів дії на економічні стосунки і процеси, що відбуваються на підприємстві;
	методів, форм, інструментів впливу на економічну й соціальну стабілізацію, на економічні процеси, їх регулювання;
	методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів і категорій;
	взаємозалежних і взаємодіючих частин або елементів при внутрішній упорядкованості й узгодженості між ними, та – диференціації й відносній автономності;
	штучних рухомо-сполучених елементів;
	елементів управління, нормування, обліку результатів та витрат;
	економічних ресурсів і способів їх взаємодії;
	економічних стосунків, що виникають відносно освіти, розподілу, використання і відтворення ресурсів;
діяльність	виробничо-економічна діяльність;
спосіб	спосіб здійснення певного виду діяльності;
механізм	ринковий механізм.

Як бачимо з табл. 1 в більшості випадків механізм бачиться як система елементів, якими виступають як цілі, функції, методи, форми управління, ланки. Більш механістичне бачення механізму передбачає визначення його як пристрою, устрою функціонування рухомих ланок або деталей. Окремі дослідники бачать його як взаємодію між центром та суб'єктами або як форму прояву виробничих відносин.

Економічний механізм досліджуються більш широко. Переважають бачення його як цілісної системи (9 з 22 визначень) або як сукупності елементів (13 з 22 визначень). Щодо системи, то в більшості до її складу відносять підсистеми, в якості яких виступають економічні важелі і стимули, форми і методи господарювання (управління), економічні регулятори, інструменти та забезпечення (інформаційного та законодавчо-нормативно). Сукупність елементів переважно передбачає відповідні функції управління, як загальні (планування і прогнозування, стимулювання) так і специфічні (ціноутворення, організація громадського процесу). Також як і щодо системи в складі сукупності виділяють методи, способи, форми, інструменти, важелі дії на економічні стосунки і процеси, що відбуваються на підприємстві, а також на економічну й соціальну стабілізацію. Крім цього включають економічні ресурси і способи їх взаємодії. Особливої уваги заслуговує бачення

економічного механізму з позиції процесного підходу як послідовності станів, дій, певного виду руху.

Господарський механізм часто розглядається або як частину економічного механізму, або як надсистема, яка включає останній. Ряд дослідників, таких як: М. Хорунжий 96, с. 334, В. Москаленко, О. Шипунова **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, С. Иванова 37 вважають, що економічний механізм входить до складу господарського. Натомість В. Гуменюк, Б. Король, Р. Костюкевич при дослідженні сутності та галузевих особливостей господарювання розглядають економічний та господарський механізм як синоніми і виділяють такі складові економічного механізму: ціноутворення, оподаткування, залучення та використання виробничих ресурсів **Ошибка! Источник ссылки не найден.**

Морфологічна декомпозиція понять «господарський механізм» і «організаційно-економічний механізм» надана у табл. 2.

Таблиця 2

Морфологічна декомпозиція досліджуваних понять («господарський механізм» і «організаційно-економічний механізм») за змістом та складом

Зміст	Склад
«Господарський механізм»	
відно- сини	виражає економічні, юридичні, політичні, морально-етичні та інші відносини управління;
система	суспільну систему господарюючих суб'єктів, що мають власну систему механізмів та господарські інститути, які регулюють їх діяльність, мережа взаємодіючих центрів;
	інтегрована багаторівнева система економічних стимулів, форм, методів управління;
	організаційно-економічних зв'язків, що регламентуються чинними правовими, економічними, ринковими, соціальними, технологічними і іншими нормами;
спосіб	функціонування господарської системи (незалежно від її розміру), в основі якого лежить певна сукупність виробничих відносин, на макроекономічному та мікроекономічному рівнях;
сукуп- ність	процесів, організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових норм;
	певний комплекс форм, методів і важелів управління продуктивними силами, техніко-економічними та організаційно-економічними відносинами, громадським способом виробництва;
	економічних структур, інститутів, форм і методів господарювання;
	організаційних, економічних і правових структур (міністерства,

	відомства, агентства тощо), форм (підприємства, організації, акціонерні компанії, товариства, кооперативи і т.д.) і методів господарювання, правових норм, конкретний спосіб господарювання, що застосовуються владою в даній країні на основі врахування відомих (пізнаних) економічних законів і соціально-економічної ситуації;
«Організаційно-економічний механізм»	
система	методів, способів, прийомів формування і регулювання відносин об'єктів з внутрішнім і зовнішнім середовищем;
	формування цілей і стимулів;
	економічних важелів;
	розподілу і забезпечення ресурсами;
	технологічного, економічного, організаційного і соціального блоків, що включають їх елементи;
	функціональних механізмів управління, сукупність елементів (інструментів, методів, способів, правил і процедур) управління;
	методів, операцій, важелів, організаційних структур і їх взаємозв'язків;
сукупність	перелік деяких складових елементів, які в сукупності створюють організаційну основу певних явищ і процесів;
	усіх правил і норм, що циркулюють всередині організації;
	елементів організації процесу ухвалення рішення;
	елементів (складна взаємозалежна) – організаційно, економічно, а іноді і технологічно пов'язаних між собою підсистем нижчого рівня;
	організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових форм;
	методів і способів;
	організаційних, фінансових та економічних методів, способів, форм, інструментів та важелів;
методи, інструменти, форми, важелі державного регулювання та ринкової саморегуляції;	
дії	організаційні та розпорядчі взаємозалежні дії;
	основні способи дії на об'єкт управління, які, відповідно до прийнятого розподілу, включають різні методи управління;
механізм	взаємозв'язку і взаємодії організаційної структури управління і організації процесів ухвалення рішень з методами, прийомами і правилами господарювання;
елемент	складова (найбільш активна) частина системи управління;
	важливий елемент економічної системи, проміжна ланка між

	техніко-економічними і виробничими стосунками;
	частина господарського механізму;
стосунки	стосунки між людьми з метою організації виробництва матеріальних благ і послуг;
форма	організаційна форма розвитку продуктивних сил;
єдність	єдності державного регулювання та ринкової саморегуляції.

Як видно за табл. 2 найчастіше господарський механізм розглядають як сукупність (7 з 11 визначень) або систему (3 з 11 визначень). В цілому він переважно розглядається на макрорівні, що і обумовлює його склад, де переважають господарюючі суб'єкти, інститути, центри, організаційно-економічних зв'язки, норми, форми і методи управління, важелі управління продуктивними силами. В цілому найбільш емним автору бачиться таке тлумачення господарського механізму як сукупності організаційних, економічних і правових структур (міністерства, відомства, агентства тощо), форм (підприємства, організації, акціонерні компанії, товариства, кооперативи і т.д.) і методів господарювання, правових норм, конкретний спосіб господарювання **Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.**, що застосовуються владою в даній країні на основі врахування відомих (пізнаних) економічних законів і соціально-економічної ситуації **Ошибка! Источник ссылки не найден.**

Організаційно-економічний механізм також переважно розглядають як систему або сукупність елементів або складових, які є найбільш розрізненими ніж в попередніх розглянутих поняттях та можуть співвідноситися як із макро-, так і із мікрорівнем. Але в цілому цей механізм також включає: правила і норми організаційних структур, форми і методи управління, правові форми, інструменти та важелі, розподіл і забезпечення ресурсами. Одним із специфічних елементів варто виділити організацію процесу ухвалення рішення. Морфологічна декомпозиція поняття «механізм управління» надана у табл. 3

Таблиця 3

Морфологічна декомпозиція поняття «механізм управління» за змістом та складом

Зміст	Склад
спосіб	організації управління підприємством;
	впливу суб'єкту на об'єкт за допомогою різних засобів;
	організації управління суспільними справами, за якого взаємопов'язані методи, засоби і принципи;
механізм	механізм взаємозв'язку і взаємодії організаційної структури

м	управління і організації процесів ухвалення рішень з методами, прийомами і правилами господарювання;
елемент	найбільш активний елемент системи управління, сукупність інвестиційних ресурсів, методів, засобів, інструментів і важелів впливу на інвестиційні процеси в регіоні;
вплив	сукупність засобів впливу, комплекс важелів;
	організація впливів; набір методів і засобів впливу на об'єкт управління;
структура	структура системи управління та способи взаємодії ланок управління;
сукупність	форм і методів впливу на реформування та функціонування економічних суб'єктів;
	суб'єкти управління та їх цілі, методи впливу на об'єкт управління, ресурси для забезпечення управління;
	організаційних та економічних компонентів;
	форм, методів та інструментів управління;
	взаємопов'язаних методів управління;
	форм, структур, методів і систем управління, які об'єднуються спільністю мети (доцільна сукупність);
	інструментів і процесів прямої і непрямой дії (координації, стимулювання, регулювання) на соціальні і ринкові умови життєдіяльності;
	інвестиційних ресурсів, методів, засобів, інструментів і важелів дії на інвестиційні процеси в регіоні Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	методів і моделей управління Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	цілеспрямованих дій керівника і апарату управління за погодженням спільної діяльності людей Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.;
дій і методів впливу на діяльність людей Ошибка! Источник ссылки не найден.;	
система	взаємодіючих елементів, об'єднаних певною метою, які є інструментарієм Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	технологічного, економічного, організаційного і соціального блоків, які включають їх елементи Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	елементів організаційно-економічного впливу на процес управління Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	організована чи впорядкована система взаємодії економічних явищ на основі сукупності інституціональних установлень Ошибка!

	Источник ссылки не найден.; елементів (цілей, функцій, методів, організаційної структури і суб'єктів) та об'єктів управління Ошибка! Источник ссылки не найден.; методів, дій і взаємозв'язків організаційних одиниць Ошибка! Источник ссылки не найден.; формування цілей і стимулів Ошибка! Источник ссылки не найден.;
сила	рушійна сила Ошибка! Источник ссылки не найден.;
засіб	засіб вирішення суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління Ошибка! Источник ссылки не найден..

Щодо механізму управління, то зупинимося на тих складових, які відрізняють його від попередніх. Серед них мають місце: моделі управління, взаємодія економічних явищ, рушійна сила, інвестиційні ресурси. Щодо змісту поняття, то однозначно переважає «сукупність» (15 з 28 визначень) та система (5 з 28 визначень).

Підсумовуючи результати узагальнення п'яти обраних понять: «механізм», «економічний механізм», «господарський механізм», «організаційно-економічний механізм», «механізм управління», можна сміливо стверджувати, що переважна більшість дослідників бачать їх як сукупність або систему, яка повинна включати: структури (міністерства, відомства, агентства тощо), господарюючі суб'єкти, інститути, центри, правила і норми структур, форми і методи управління, правові форми, інструменти та важелі, розподіл і забезпечення ресурсами, організаційно-економічних зв'язки, норми, важелі управління, цілі, ланки, економічні регулятори, інструменти та забезпечення (інформаційного та законодавчо-нормативно). Як бачимо серед складових є як самостійні елементи, що функціонують в рамках даного механізму (структури (міністерства, відомства, агентства тощо), господарюючі суб'єкти) та і всі засоби, які обумовлюють діяльність цих механізмів: норми, форми і методи, важелі управління, цілі, ланки, економічні регулятори, інструменти та забезпечення тощо. Враховуючи те, що система є більш складним елементом ніж сукупність, так як має взаємозв'язки та властивості, які не характерні її складових, що і обумовлює особливості її функціонування, дійдемо висновку, що будь-який механізм є системою, яка включає як суб'єктів так і засоби, набір яких відрізняється від типу механізму. В нашому дослідженні відповідно до необхідності визначення сутності механізму відносно проведення організаційних змін на підприємстві зосередимо увагу на структурі, формах і методах управління, важелях, інструментах та забезпеченні. На основі

узагальнення можна стверджувати, що механізм впровадження організаційних змін відноситься до виду організаційно-економічних, які мають місце на мікрорівні.

Друга частина проведеного морфологічного аналізу була присвячено виокремленню в обраних твердженнях сутності понять, що надано в табл. 4.

Таблиця 4

Морфологічна декомпозиція досліджуваних понять («механізм» і «економічний механізм») за сутністю

Ключове слово	Сутності
	«Механізм»
перетворення	руху одного чи декількох елементів у потрібний рух інших елементів;
	рух одних ланок у необхідний рух інших, причому є вхідний і вихідний ланки Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління, що має вхідні посилки і результуючу реакцію;
	здійснюють заданий рух, передає чи перетворює (відтворює) рух;
визначає	порядок якого-небудь виду діяльності Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	яку-небудь дію, явище, і як систему, пристрій; Ошибка! Источник ссылки не найден.
функціонує	через систему державної підтримки – фінансово-бюджетну, кредитну, цінову, податкову, страхову, інвестиційну, інноваційну, інформаційну, кадрову, – яка заснована на інституціональній базі Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	система в дії, а не дія системи Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	посилає центру повідомлення m_i ; центр, отримавши всі повідомлення, обчислює передбачуваний результат: $v = f(m_i, \dots, m_n)$; центр оголошує результат I_i , за потребою, втілює його в життя Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	дозволяє за допомогою «управління» реалізувати функцій процесу – перетворити «вхід» у «вихід» («Ресурси» – «Результат») Ошибка! Источник ссылки не найден.;
характеризується	жорстким взаємозв'язком, усталеністю процесу, правилами взаємодії, ознаками відкритої або закритої системи;
«Економічний механізм»	

перетворення	економічних ресурсів в певний економічний продукт Ошибка! Источник ссылки не найден.;
реалізує	вплив системи, що управляє, на керовану за допомогою сукупності основних функцій управління Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	як зовнішні, так і внутрішні виробничої-економічні відносини різних суб'єктів Ошибка! Источник ссылки не найден.;
забезпечує	розвиток діяльності внаслідок певних причинно-наслідкових зв'язків Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	саморегулювання економічних відносин господарюючих суб'єктів Ошибка! Источник ссылки не найден.;
дозволяє	враховувати об'єктивні, організаційні закономірності економіки, периферійні сили та стихійні механізми Ошибка! Источник ссылки не найден.;
виявляється	в тому випадку, коли якесь вихідне економічне явище тягне за собою ряд інших, причому для їх виникнення не потрібно додаткового імпульсу. Вони слідуєть одне за іншим в певній послідовності і ведуть до якихось очевидним результатами Ошибка! Источник ссылки не найден..

Як бачимо з табл. 4 «механізм» найчастіше бачиться дослідниками як перетворення (рух), який переважно має відповідне спрямування. Інші визначають специфіку його функціонування, або що він визначає. Щодо функціонування, то тут відсутня єдність поглядів серед авторів: одні бачать його через систему державної підтримки, інші – у функціонування центру; також має місце процес ний підхід. Щодо визначення, то механізм розглядається відносно дії, явища, і як системи (пристрою) або порядку діяльності.

Економічний механізм відрізняється за своєю сутністю від загального поняття. Єдність поглядів тут фактично відсутня: він бачиться і як перетворення, і в контексті реалізації або забезпечення. Також автори зазначають, що він дозволяє і в чому проявляється. Загалом сутність економічного механізму передбачає: вплив системи, реалізацію відносин суб'єктів, розвиток діяльності й саморегулювання. Крім цього процесний підхід представлений як послідовність, яка веде до якихось очевидних результатів.

Морфологічна декомпозиція досліджуваних понять («господарський механізм», «організаційно-економічний механізм» і «механізм управління») за сутністю надано в табл. 5.

Морфологічна декомпозиція досліджуваних понять («господарський механізм», «організаційно-економічний механізм» і «механізм управління») за сутністю

Ключове слово	Сутності
«Господарський механізм»	
здатність	шукати та накопичувати інформацію, а потім обмінюватися між собою Ошибка! Источник ссылки не найден.;
забезпечує	функціонування економічної системи, з допомогою якого використовуються економічні закони, функціонують і розвиваються економічні відносини і продуктивні сили суспільства Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	суспільство використовує економічні закони з урахуванням обстановки, що конкретно складається Ошибка! Источник ссылки не найден.;
«Організаційно-економічний механізм»	
дозволяє	перетворити в процесі трудової діяльності рух матеріальних і духовних потреб членів суспільства в рух засобів виробництва і його кінцевих результатів Ошибка! Источник ссылки не найден.;
забезпечує	дію на чинники, від стану яких залежить результат діяльності Ошибка! Источник ссылки не найден.;
організовує	як зовнішні, так і внутрішні господарські стосунки Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	в чинні в конкретних умовах економічні закони, процес відтворення Ошибка! Источник ссылки не найден.;
визначає	зміст процесу управління і в сукупності основне його завдання Ошибка! Источник ссылки не найден.;
здійснюється	регулювання організаційно-технічних, фінансово-економічних та виробничо-технологічних процесів Ошибка! Источник ссылки не найден.;
«Механізм управління»	
характеризується	формами, методами і способами управління на підставі суспільних відносин Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	здійснюються пов'язання та узгодження суспільних, групових і особистих інтересів, забезпечуються функціонування і розвиток підприємства як соціально-економічної системи Ошибка! Источник ссылки не найден.;
	переводить об'єкт з одного стану в інший шляхом впливу на його складових елементів;
	впливає на господарську діяльність;

	суб'єкт управління здійснює безпосередню дію на об'єкт управління;
	в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління, що має вхідні посилки і результативну реакцію;
забезпечує	вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності керованого об'єкта;
	узгоджене, взаємозалежне і взаємодіюче функціонування всіх елементів системи;
	ефективну реалізацію цілей управління;
вирішує	задачу управління ефективністю;
дає змогу	перетворити у процесі трудової діяльності рух матеріальних та духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його остаточних результатів.

Як видно з табл. 5. господарський механізм переважно забезпечує функціонування економічної системи з урахуванням обстановки, що конкретно складається, що підтверджує макроекономічний рівень даного поняття.

Організаційно-економічний механізм здійснює регулювання процесів, визначає зміст процесу управління, організовує стосунки, перетворює рух матеріальних і духовних потреб членів суспільства в рух засобів виробництва і його кінцевих результатів **Ошибка! Источник ссылки не найден.**

Механізм управління розглядається дослідниками більш розгалужено: переважна кількість авторів зазначає чим він характеризується – формами, методами і способами управління, узгодженням інтересів, функціонуванням і розвитком підприємства, переводом об'єкту з одного стану в інший, впливом на господарську діяльність, перетворенням впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління. Окремі автори зазначають, що він забезпечує вплив на фактори та узгоджене, взаємозалежне і взаємодіюче функціонування.

Останньою частиною аналізу було виокремлення мети в проаналізованих поняттях, результати чого надано в табл. 6.

Таблиця 5

Морфологічна декомпозиція досліджуваних понять за метою

Ключове слово	Мета
	«Економічний механізм»
спрямований	на забезпечення безперебійного, ефективного функціонування підприємства;

	реалізацію економічного процесу;
	фінансове оздоровлення підприємства у кризовій ситуації чи стані;
	на досягнення необхідних умов соціально-економічного розвитку економічного суб'єкта, відповідно до потреб, що постійно міняються;
вплив	сукупності методів і засобів економічного характеру на зростання виробництва і підвищення його ефективності;
створення	системи умов для ефективного виробництва, розподілу, обміну, споживання (нагромадження);
«Господарський механізм»	
реалізується	діючі в конкретних умовах економічні закони, процес відтворення;
	ув'язка і узгодження суспільних, групових і приватних інтересів, забезпечення функціонування і розвитку національної економіки;
«Організаційно-економічний механізм»	
досягнення	основної мети діяльності;
задоволення	спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів;
функціонування	спрямований на найбільш ефективне функціонування механізму і розвиток в цілому;
дають можливість	підприємству мати стійке положення на ринку, притягати і зберігати споживачів при реалізації основної мети своєї діяльності;
вплив	на результат діяльності підприємства;
«Механізм управління»	
досягнення	цілей (інвестиційного) розвитку регіону;
	спрямованих на досягнення цілей;
спрямований	на найбільш ефективне функціонування механізму і розвиток в цілому;
	спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів;
забезпечує	підвищення ефективності регіональної економіки, ріст якості життя населення;
	досягнення заданих цілей функціонування і розвитку системи;
створення	економічних умов ефективної реалізації підприємницької діяльності;
спонукання	людей до досягнення організаційних цілей.

Як видно з табл. 6 найчастіше мета виражається у спрямуванні, створенні, впливі, реалізації, забезпеченні, досягненні, задоволенні. Економічний механізм переважно спрямований на оздоровлення підприємства, забезпечення функціонування підприємства, зростання виробництва і підвищення його ефективності, досягнення або створення необхідних умов соціально-економічного розвитку.

В господарському механізмі за мету переважно розглядається діючі в конкретних умовах економічні закони та процес відтворення, ув'язка і

узгодження суспільних, групових і приватних інтересів, забезпечення функціонування і розвитку національної економіки.

Організаційно-економічний механізм переважно орієнтований на задоволення платоспроможного попиту споживачів та стійке положення на ринку, утримання споживачів при реалізації основної мети або результатів своєї діяльності.

Механізм управління крім вищезазначеного за мету передбачає спонукання людей до досягнення організаційних цілей, розвиток регіону, підвищення ефективності регіональної економіки, ріст якості життя населення.

Висновки. На основі проведеного аналізу, механізм варто вважати системою, так як система є більш широким та ємним поняттям ніж сукупність, яка включає ряд процесів, що представлені як послідовність. Враховуючи, що механізм управління організаційними змінами є економічним і має бути створений на мікроекономічному рівні, то його варто вважати організаційно-економічним. Так як він передбачає управління організаційними змінами, то відповідно він повинен відповідати вимогам механізму управління.

Розгляд механізму як апарату чи пристрою більш доцільно використовувати в технічних науках, але сутність перетворення вхідного результату на висхідний має бути відображено у будь-якому механізмі. Таким чином, призначенням цієї системи є забезпечення відповідного виходу як результату, яким в рамках нашого дослідження повинно стати успішне проведення організаційних змін та закріплення нових процесів.

Ця система відповідно до загальнонаукового бачення має включати такі елементи, як: цілі, функції, методи, структуру, форми управління. Як економічний механізм управління організаційними змінами повинен включати важелі і регулятори, цільові, функціональні підсистеми і підсистеми забезпечення, які знаходяться у постійній взаємодії та взаємообумовленості. Як організаційно-економічний механізм повинен відображати прийоми формування і регулювання відносин об'єктів з внутрішнім і зовнішнім середовищем, а також розподіл і забезпечення ресурсами.

Внесення до складу будь-якого механізму суб'єкту є суперечливим, особливо якщо провести аналогію з автомобілем як рухомим механізмом, який перетворює відповідні ресурси на необхідний результат. По-перше, саме попереднє призначення пристрою обумовлює його механізм, а по-друге, віднесення суб'єкту – людини, яка керує автомобілем, до нього як його складової не обґрунтовано, адже автомобіль як механізм існує самостійно від людини. З іншого боку призводити до руху цей пристрій, тобто досягати поставленого результату, може саме суб'єкт управління. Таким чином, варто розглядати механізм як окремий об'єкт, який функціонує лише під керівництвом суб'єкту, але його не включає. Як механізм управління

досліджуваний механізм повинен також включати спосіб організації управління підприємством, моделі управління, а також вищезазначені форми, структури, методи і системи управління, які об'єднуються спільністю мети.

Сутність вищерозглянутих механізмів переважно представлена: перетворенням впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління – перетворення входу на вихід на основі певних причинно-наслідкових зв'язків.

Підводячи підсумок, зазначимо, що механізм, який створюється та функціонує на мікроекономічному рівні в контексті управління організаційними змінам (економічний механізм, механізм управління та організаційно-економічний механізм) фактично можна відобразити як сукупність із трьох складових: безпосередньо механізм, суб'єкт управління ним та управлінський вплив. Сам механізм характеризується наявністю важелів і регуляторів, цільових, функціональних підсистем і підсистем забезпечення, які знаходяться у постійній взаємодії та взаємообумовленості як ряд процесів, що представляють послідовність, яка забезпечує перетворення входу на вихід відповідно до мети створення цього механізму. Управлінський вплив представлений функціями, методами, структурою, інструментами та формами управління.

Список використаних джерел:

1. Альберда Т. Г. Механізм як загальнонаукова і правова категорія («правовий механізм») / Т. Г. Альберда // Молодий вчений. – 2013. – № 2 (02). – С. 64–68.
2. Толковый словарь русского языка : в 4 т. : собр. соч. Электронный ресурс / под ред. Д.Н. Ушакова. — М. : Адепт, 2004. — Т. 2, с. 245.
3. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління Електронний ресурс / О. Федорчак // Демократичне врядування : науковий вісник : Електронне наукове фахове видання. — 2008. — Вип. 1. — Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf
4. Радченко О. В. Категорія «механізм» у системі державного управління / О. В. Радченко // Державне управління та місцеве самоврядування: збірник наукових праць: у 2 ч. (за заг. ред. Г. І. Мостового, Г. С. Одінцової). – Х., 2001. – Вип. 2 – С. 10.
5. Кульман А. Экономические механизмы / А. Кульман пер. с франц. Н. И.Хрусталева. – М Прогресе; Универс, 1993.– 192 с.
6. Чаленко А. Ю. О неопределенности термина

«механизм» в экономических исследованиях Электронный ресурс / А. Ю. Чаленко. – Режим доступа: http://www.kapitalrus.ru/articles/article/o_neopredelennosti_termina_mehanizm_v_ekonomicheskikh_issledovaniyah

Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г. часть №1) Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://institutiones.com/theories/259-----2007---1.html/>